

Matvælaráðuneytið
Borgartúni 26
105 Reykjavík

Selfossi, 24. febrúar 2022

Efni: Umsögn um tillögu til þingsályktunar um landbúnaðarstefnu til ársins 2040.

Matvælaráðuneytið birti í samráðsgátt stjórnvalda þann 10. febrúar sl. tillögu til þingsályktunar um landbúnaðarstefnu til ársins 2040 og óskaði eftir umsögnum um efni tillögunnar. Umsagnarfrestur var veittur til 24. febrúar 2023.

Auðhumla svf., sem er samvinnufélag tæplega 500 mjólkurframleiðenda á Íslandi, hefur tekið umrædda tillögu til skoðunar og verður hér gerð grein fyrir sjónarmiðum félagsins.

Auðhumla svf. fagnar því að ráðuneytið leggi loks fram tillögu til þingsályktunar um heildstæða landbúnaðarstefnu til ársins 2040 og samhliða því sérstaka matvælastefnu til sama tíma. Líta má á þessi framlögðu stefnuplög sem gott fyrsta skref í þessa átt og verður gefin sérstök umsögn um framlagða tillögu til þingsályktunar um matvælastefnuna samhliða þessari umsögn um landbúnaðarstefnuna.

Í upphafi er rétt að hrósa því sem vel er gert í þessari tillögu um landbúnaðarstefnu að álit Auðhumlu svf. því skal fagna að í stefnunni sé talað um að framleiðslan verði arðbær, samkeppnishæf og að landbúnaður tryggi byggðafestu eins og segir í lið k. í framtíðarsýninni. Líta má svo á að reynt sé að útfæra þessi atriði nánar í kafla 6 um alþjóðleg markaðsmál þar sem segir orðrétt;

- 6.1 Skipulega verði unnið að því að laga íslenskan landbúnað að alþjóðlegu markaðskerfi með landbúnaðarvörur.*
- 6.2 Samkeppnisstaða verði tryggð með tollastefnu sem tryggi stöðu innlendar landbúnaðarframleiðslu með ytra aðhaldi í þágu neytenda.*
- 6.3 Tryggt verði með löggjöf að innlendir framleiðendur hafi ekki lakara svigrúm til hagræðingar og samstarfs en í nágrannalöndum okkar sem starfa samkvæmt EES-löggjöf.*

Erfitt er reyndar að ráða í merkingu textans hvað varðar lið 6.1 þar sem Ísland er nú þegar aðili að milliríkjasamningum eins og aðrar þjóðir og þar með aðili að alþjóðlegu markaðskerfi með landbúnaðarvörur. Hins vegar er textinn í liðum 6.2 og 6.3 sérstakt fagnaðarefni því líta má svo á að um stefnubreytingu sé að ræða á tollastefnu íslenskra stjórnvalda undanfarinna ára gagnvart landbúnaðarvörum þar sem stefnan hefur fremur verið í þá átt að lækka og/eða afnema tolla sem hugsaðir eru til að jafna stöðu íslenskrar framleiðslu. Hafa skal í huga að í dag er Ísland með minni tollvernd og stærri innflutningskvóta fyrir landbúnaðarvörur sem hlutfall af markaði en í mörgum þeirra nágrannalanda sem við viljum helst bera okkur saman við.

Þá ber sérstaklega að fagna því að talað sé um fæðuöryggi þjóðarinnar í stefnunni og að skilgreina eigi lágmarksbirgðir matvæla í landinu á hverjum tíma sem og aðföng til framleiðslunnar sbr. lið 1.2 í tillögunni. Í þessu samhengi er jafnframt nefnt í lið 1.3 að við töku ákvarðana um landnotkun beri að hafa fæðuöryggi þjóðarinnar að leiðarljósi. Þjóðaröryggi er nefnt í þessu samhengi sem er að mati Auðhumlu svf. mjög mikilvægur punktur í stefnunni.

Jafnframt skal því fagnað að í stefnunni sé talað um fullnýtingu afurða í sömu setningu og minna kolefnisspor í kafla 5 um Hringrásarhagkerfið, enda er það skoðun Auðhumlu svf. að fullvinnsla afurða sem næst uppruna þeirra og nálægðar við þann markað sem afurðirnar eru ætlaðar til, sé skynsamlegasti og hagkvæmasti kosturinn, bæði með tilliti til efnahags- sem og loftslagsmála.

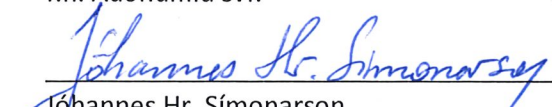
Að þessu sögðu vill Auðhumla svf. gera eftirfarandi athugasemdir við framlagða tillögu um landbúnaðarstefnu stjórnvalda. Stefnan almennt er sett fram meira sem óskhyggja eða óskalisti þar sem ekki eru settar fram í stefnunni skilgreindir mælikvarðar eða viðmið sem bera á gengi landbúnaðarstefnu Íslands saman við. Þá eru áberandi í landbúnaðarstefnunni áhersluatriði nútímans, þ.e. loftslagsmál, landnýting og hringrásarhagkerfi, sbr. kafla 2, 4 og 5. Að mati Auðhumlu svf. er sjálfsagt mál að landbúnaðurinn sinni þessum málum líkt og aðrar atvinnugreinar á Íslandi enda eru þessi atriði á ábyrgð okkar allra. Þessi áhersluatriði eiga samt ekki að vera á kostnað ítarlegri skilgreininga á hverju landbúnaðurinn eigi að raunverulega að skila landsmönnum hvað varðar fæðuöflunina sjálfa og fæðuinnihald s.s. orku, prótein og önnur fæðuefni. Hvaða þætti fæðuöryggisins á íslenskur landbúnaður að sjá um og bera ábyrgð á samkvæmt landbúnaðarstefnunni?

Þá vill Auðhumla svf. gjalda varhug við og hreinlega andmæla gömlum hugmyndum um að breyta skuli áherslum í stuðningskerfi landbúnaðarins, sbr. kafla 10, á þann veg að styðja við framleiðslu óháð því hvaða framleiðslugrein er stunduð. Skilja má grein 10.2 þannig að færa eigi núverandi stuðning við framleiðslu landbúnaðarafurða yfir á jarðrækt, landnýtingu og landvörslu og þannig hætta eða breyta verulega framleiðslutengdum greiðslum. Á það skal bent að slíkt styrkjakerfi krefst mikils eftirlitskerfis með tilheyrandi flækjustigi og kostnaði og nýtist fyrst og fremst landeigendum en ekki bændum sem framleiða landbúnaðarvörur. Að mati Auðhumlu svf. á styrkjakerfi landbúnaðarins að stuðla að „*stöðugum og traustum grundvelli fyrir innlenda framleiðslu*“ eins og segir í lið 10.4, og tryggja og viðhalda þannig framleiðsluvilja bænda til að framleiða þær vörur sem íslenskum landbúnaði er ætlað að sjá um í fæðuöryggi þjóðarinnar. Ef ætlunin er að styðja við jarðrækt, landnýtingu og landvörslu sérstaklega ætti það að koma sem hrein viðbót við núverandi stuðningskerfi sem greiðir fyrir framleiðslu á hollum íslenskum landbúnaðarvörum. Stuðningskerfi sem hugsað er til að greiða fyrir landnýtingu og landvörslu ætti þannig meira heima í byggðastefnu stjórnvalda fremur en landbúnaðarstefnu og þó íslenskur landbúnaður auki sannarlega byggðafestu um landið eins og minnst er á í k. lið framtíðarsýnarinnar og yrði þannig óhjákvæmilegur hluti af byggðastefnu stjórnvalda (sem er raunverulega ekki til) getur landbúnaðurinn einn og sér ekki staðið undir byggðastefnunni.

Eðlilegt er að benda á að í framlögðum tillögum að landbúnaðarstefnu er hvergi minnst á þá sérstöðu íslensks landbúnaðar að hér eru notaðir og ræktaðir til nytja búfjárstofnar sem hafa verið hér á landi frá landnámi. Viðhald þeirra, ræktun og heilbrigði ætti að vera snar þáttur í landbúnaðarstefnu íslenskra stjórnvalda að mati Auðhumlu svf. Þá ætti landbúnaðarstefnan að setja það fram með skýrum hætti að megintilgangur stefnunnar sé að tryggja bændum, þ.e. framleiðendum íslenskra landbúnaðarafurða, lífskjör sem séu til jafns við aðrar stéttir í þjóðfélaginu líkt og getið er um í tilgangi búvörulaga 99/1993. Raunar má segja að landbúnaðarstefnan í heild sé lítils virði ef meginstef hennar er ekki að tryggja samkeppnishæfni íslensks landbúnaðar og eðlilega afkomu þeirra sem hann stunda.

Að lokum vill Auðhumla svf. ítreka að það er fagnaðarefni að íslensk stjórnvöld ætli sér að leggja fram heildstæða landbúnaðarstefnu. Framlögð tillaga eru drög að ágætri byrjun en það er mikilvægt að íslensk stjórnvöld hlusti á og taki tillit til þeirrar gagnrýni sem bændur og fulltrúar þeirra, þ.e. þeir aðilar sem ætlað er að framfylgja stefnunni, leggja til í umsögnum sem þessari.

Virðingarfyllst,
f.h. Auðhumlu svf.

Jóhannes Hr. Símonarson
framkvæmdastjóri